



Anti-pestprotocol

Portalis Onderwijs en Arbeidstoeleiding



Inhoudsopgave

Vooraf

1. Inleiding

2. Pesten

Pesten, plagen en ruzie

Vormen van pesten

De pester

De gepeste

Mogelijke signalen van gepest worden

De meelopers en de toeschouwers

3. Methode bij pesten

Voorkomens is beter

Preventieve maatregelen

Methoden bij het omgaan met pesten

4. Bijlagen

Bijlage II: Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling

Bijlage II: Leidraad voor een gesprek met de leerling die pest

Bijlage III : No Blame methode

Bijlage IV: Vijfsporenaanpak

Vooraf

Het anti-pestprotocol vormt de verklaring van de vertegenwoordiging van Portalis, leerlingen en de ouders/verzorgers waarin is vastgelegd dat we pesten binnen Portalis niet accepteren en dat we pesten volgens een vooraf bepaalde handelwijze aanpakken.

Dit document is erop gericht om alle betrokken medewerkers, leerlingen en ouders/verzorgers op de hoogte te brengen van deze aanpak. Zodat we professioneel kunnen handelen als pesten zich voordoet. Het heeft als belangrijkste doel om het vertrouwen van allen te winnen op een gebied waar nog te vaak wantrouwen overheerst.

Met ons orthopedagogisch leerklimaat leggen wij de basis voor het werken en leven in een (deels) gesloten school. Een adequaat leerklimaat draagt bij aan een positief effect van onze interventies op en lessen aan leerlingen. Een leerling kan alleen leren van inzichten, reflecteren op het eigen gedrag en meer verantwoordelijk op zijn gedrag ontwikkelen, in een veilig leef- en leerklimaat. Daarom nemen wij stelling tegen pesten.

Uitgangspunten:

1. Pesten is onacceptabel en vraagt om een duidelijke en krachtige reactie van onze professionals;
2. De leefgroepen en lesgroepen zijn actief in het scheppen van een veilig, stabiel pedagogisch leerklimaat waarbinnen pesten als onacceptabel gedrag wordt ervaren;
3. Iedere medewerker kent de signalen die duiden op pesten en neemt duidelijk stelling in tegen pesten;
4. Bij het signaleren van pesten wordt er volgens de stappen van het anti-pestprotocol gehandeld;
5. Er vinden preventieve activiteiten plaats om pesten zoveel mogelijk te voorkomen.

1. Inleiding

Pesten is geen spelletje, maar een fundamenteel probleem dat alle maatschappelijke aandacht verdient. Er wordt erg veel gepest. Alleen al op de basisschool en in het middelbaar onderwijs, wordt zo'n 23 procent van alle kinderen gepest. Dat zijn ongeveer 330.000 kinderen. Bij Portalis komt pesten ook voor. We kunnen en willen daar onze ogen niet voor sluiten. Daarom stellen we alles in het werk om pesten te voorkomen en pestgedrag om te buigen naar respectvol en acceptabel gedrag.

Peer van der Helm, lector Residentiële Jeugdzorg aan Hogeschool Leiden, beschrijft dat een veilig leef- en leerklimaat de basis is van behandeling én voor een belangrijk deel het effect van behandeling bepaalt. *“In de loop der jaren hebben we gemerkt, dat alles wat we willen doen voor onze leerlingen/ jongeren valt of staat bij de signalering en/of melding van pestgedrag. En die signalering en melding schieten nog te vaak tekort, zodat de leerling met zijn probleem alleen blijft staan.”*

Bewustzijn vergroten

Iedere medewerker dient pesten daarom goed te kunnen signaleren. Het geobserveerde gedrag moet daarnaast door iedereen op dezelfde manier worden geïnterpreteerd. Portalis wil met deze visie het bewustzijn van medewerkers, leerlingen en hun ouders/verzorgers over pesten vergroten. Pesten verdient alle aandacht zodat we pesten kunnen voorkomen en bijtijds kunnen ingrijpen. In samenwerking met de instellingen waar Portalis aan verbonden is, kunnen we pesten aanpakken en uitstralen dat we pestgedrag niet tolereren.

Een leerling die gepest wordt, is meestal zelf niet in staat om de situatie te veranderen. Vaak durft de leerling niet de stap naar de volwassene te zetten om openheid hierover te geven en om hulp te vragen. Dit vanwege het feit dat pesten vaak in het verborgene plaatsvindt en de gepeste leerling vreest dat het met een melding alleen maar erger zal worden.

Daarom is het noodzakelijk om zeer alert te zijn op pesten en om zelf proactief in te grijpen. Daarmee helpen we niet alleen de gepeste leerling, maar ook de pester en alle anderen die 'stilzwijgend' toekijken en niets doen. Pesten is schadelijk voor iedereen die er mee te maken heeft, pesten kent alleen maar slachtoffers. Pesters dienen te leren dat hun gedrag grensoverschrijdend en onacceptabel is; gepeste leerlingen dienen te leren hoe ze hun grenzen beter kunnen aangeven en bewaken; de zwijgende toekijkers dienen te leren dat zij medeverantwoordelijk zijn.

Denkfouten

Wanneer er gesproken wordt over pesten horen we vaak geluiden als “iedereen is wel eens geplaagd, het hoort erbij”, “je wordt er hard van”, “het is de zwakste schakel, dat is nu eenmaal zo”, “er is met het slachtoffer iets mis wanneer hij er nog steeds niet van geleerd heeft” en “hij vraagt er ook om”. Het zijn denkfouten (het probleem bagatelliseren, probleem bij de ander neerleggen) die ervoor zorgen dat er soms niets wordt gedaan aan deze complexe problematiek.

We dienen ons bewust te zijn van het feit dat pestervaringen ervoor kunnen zorgen dat gepeste leerlingen zich ongelukkig en onveilig kunnen voelen en dat het kan leiden tot trauma's die tot in de volwassenheid voortduren en oorzaak kunnen zijn voor psychische problemen.

2. Pesten

Pesten, plagen en ruzie

Pesten is gedrag dat vertoond wordt naar anderen. Dit gedrag is niet incidenteel, maar vindt systematisch plaats. De persoon die hieronder lijdt, is onvoldoende in staat om zich hiertegen te verdedigen. Pesten heeft als doel om iemand pijn te willen doen door iets te vernielen, door iemand laten merken dat hij waardeloos is of door fysieke agressie. Intimideren, bedreigen en afpersen vallen ook onder pesten. Pesten kan het slachtoffer psychische en/of fysieke schade toebrengen.

Hoewel het vertoonde gedrag precies hetzelfde kan zijn (bijv. iemand een duw geven), is er in het ene geval sprake van pesten en in het andere geval van plagen. Het onderscheid is goed te maken als er gekeken wordt naar de intentie die achter dit gedrag schuilt. Pesten is bedoeld om iemand pijn te doen, in de wederzijdse relatie is er geen sprake van waardering of vriendschappelijkheid, het is bedoeld om de onderlinge afstand te vergroten. Pesten is koud van aard.

Plagen

Plagen is het op speelse wijze prikkelen van een ander door middel van verbale en fysieke grapjes. Plagen kan zowel lichamelijk als verbaal voorkomen. Lichamelijke plagerijen kunnen onder meer bestaan uit duwen, porren, tikjes, de zogenaamde 'plagstootjes'. Dit kan met de (gebalde) hand of door aan de haren te trekken ("meisjes plagen, kusjes vragen"), of door met iemand een strek uit te halen door bijvoorbeeld een 'scheetkussen' op zijn of haar stoel te leggen.

Verder kan men iemand plagen door hem op een vriendelijke manier voor de gek te houden of door een grap over die persoon te maken. Vaak zullen beide partijen om de grap kunnen lachen (ook al is dat soms als 'een boer met kiespijn'). De plager weet hierin zelf de grens te bewaken. Het is hem/haar er immers niet om te doen om iemand pijn te doen. In het verkennen van elkaars grenzen kan een conflict of ruzie het gevolg zijn. De intentie bij het plagen is dus niet om iemand pijn te doen, wel om iemand uit te dagen, uit de tent te lokken, maar ook om elkaar beter leren kennen. Plagen staat in dienst van het verbeteren en verstevigen van de onderlinge relatie. Plagen is warm van aard.

Plagen	Pesten
Warm	Koud
Is onschuldig en gaat vaak samen met humor	Men wil bewust iemand kwetsen
Is tijdelijk	Gebeurt herhaaldelijk, stopt niet meteen.
Speelt zich af tussen gelijken	'De pestkop ligt altijd boven'
Is te verdragen	Gebeurt met doel te kwetsen
Meestal één tegen één	Een groep zoekt meestal één slachtoffer

Vormen van pesten

Pesten kent directe en indirecte vormen. De directe vorm is vaak goed te signaleren. Het is een open en zichtbare aanval op een ander. Een indirecte vorm van pesten is het buitensluiten van een leerling. Dit is meestal niet direct zichtbaar voor de begeleiders. Uit onderzoek blijkt dat jongens meer fysieke agressie gebruiken en iemand op directe wijze te pesten, terwijl meisjes meer relationele agressie en een indirecte wijze van pesten gebruiken. Een bijzondere vorm van pesten is cyberpesten. Het gaat hierbij om pesten via het internet en sociale media. Cyberpesten gebeurt vaak anoniem. De daders voelen zich veilig en zijn daardoor weinig terughoudend.

De pester

Pesters hebben over het algemeen een onzeker en agressief reactiepatroon om een vorm van "macht" te verkrijgen. Het pesten gaat gepaard met fysieke kracht en een gebrek aan inlevingsvermogen in het slachtoffer. Een gebrek aan duidelijke gedragsregels, toezicht en individuele aandacht vergroot de kans op pestgedrag.

Twee soorten pesters

Uit onderzoek van Veenstra, Lindeberg e.a. (2005) blijkt dat er twee soorten pesters zijn; de strategische pester en het gepeste kind dat zelf gaat pesten.

- Bij de strategische pester is het pesten een strategie van een leerling om de eigen status in de groep te verbeteren. De pester wil status, macht en aanzien op de groep/klas. Aangezien pesters niet het risico willen lopen om te worden afgewezen door de rest van de groep/klas, pesten ze kwetsbare, geïsoleerde leerlingen.

- Pesten kan ook reactief gedrag zijn. De pester reageert zich af op anderen, omdat hij of zij ook wordt gepest. Gepeste 'kinderen' die zelf gaan pesten worden ook wel 'pestende slachtoffers genoemd'. Ongeveer de helft van alle pesters zegt ook slachtoffer te zijn. Doorgaans voelen pesters zich niet schuldig want het slachtoffer 'vraagt er immers om gepest te worden'.

Oorzaken pestgedrag

Pestgedrag kan een aantal dieper liggende oorzaken hebben:

- Een problematische thuissituatie;
- Een vaak gevoelde anonimiteit (ik besta niet); als een pester zich verloren voelt binnen een grote groep, kan hij zich belangrijker maken door een ander omlaag te drukken;
- Het moeten spelen van een niet-passende rol;
- Een voortdurende strijd om de macht in de groep;
- Een niet-democratisch leefmilieu binnen de groep of op school; een pedagogisch medewerker of docent is autoritair en laat op een onprettige wijze blijken dat hij de baas is. Dergelijke spanningen kunnen op een zondebok worden afgereageerd;
- Een gevoel van incompetentie (bijv. een laag niveau);
- Een zwak gevoel van autonomie (te weinig zelfstandigheid en verantwoordelijkheid).

Een klimaat waarin gepest wordt, tast iedereen aan. In een groep waar gepest wordt, kunnen alle leerlingen slachtoffer worden. Pesten moet daarom door iedereen serieus worden genomen.

De gepeste

Sommige leerlingen lopen meer kans om gepest te worden dan anderen. Dat kan met hun uiterlijk, gedrag, gevoelens en sociale uitingsvormen te maken hebben. Leerlingen worden pas gepest in situaties, waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen, dus in onveilige situaties. Een leerling die wordt gepest, praat er niet altijd over. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- Schaamte;
- Angst dat het pesten dan nog erger wordt;
- Het probleem lijkt onoplosbaar;
- Het idee dat je niet mag klikken.

Er bestaat een tweedeling. Enerzijds het passieve, onderdanige slachtoffer, gekenmerkt door een angstig reactiepatroon. Anderzijds het provocatieve slachtoffer met een agressief reactiepatroon.

Mogelijke signalen van gepest worden:

- Niet meer naar school willen;
- Terugtrekken op kamer;
- Niet meer naar huis bellen of niet aan ouders vertellen hoe het gaat op de groep/school;
- Regelmatig spullen kwijt zijn of met kapotte spullen aankomen;
- Regelmatig lichamelijke klachten hebben;
- Blauwe plekken hebben op ongewone plaatsen;
- Niet slapen, vaker wakker worden, bedplassen, nachtmerries hebben;
- Niet meer mee doen met groepsactiviteiten;
- Bepaalde kleren niet meer willen dragen;
- Prikkelbaar, boos of verdrietig zijn;
- Zelf blessures veroorzaken om niet naar school te hoeven of mee te doen met activiteiten;
- Toenemen van de kernproblematiek.

De meelopers en de toeschouwers

Pesters krijgen vaak andere leerlingen mee: wie meedoet loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden. Deze groep, de meelopers, steunt de pesters vaak verbaal en moedigt hen aan. Soms doen ze mee aan de pesterijen, op verzoek van de pester(s) of uit eigen beweging. Vaak zijn ze in meer of mindere mate bang voor de pester of menen ze dat zijn gedrag 'stoer' is. Door met de pester op te trekken en mee te doen, hopen ze te voorkomen dat ze zelf gepest worden, of hopen ze zelf ook 'een beetje stoer' te zijn.

Ook komt het voor dat de pester zich beperkt tot het geven van opdrachten en de meelopers het vuile werk opknappen, zodat de pester buiten schot blijft. Met name op middelbare scholen komt het voor dat de pester een meisje is dat goed bij de jongens ligt, waarbij één of meer jongens op haar

verzoek een andere (vaak vrouwelijke) klasgenoot pesten. Meelopers laten de pester vaak vallen wanneer die zelf gezichtsverlies leidt.

Van meeloper naar pester

Wanneer de pester van de meelopers wordt gescheiden, komt het vaak voor dat de pestgroep uiteenvalt omdat de bindende kracht is verdwenen. Soms neemt een meeloper de plaats in van de verdwenen pester en gaat het pesten door. Het komt ook voor dat wanneer het slachtoffer verdwijnt, de pester en meelopers zich tegen iemand anders keren, soms zelfs tegen één van de meelopers, die hiermee zelf slachtoffer wordt.

Toeschouwers

Naast meelopers onderscheidt men ook toeschouwers: personen die getuige zijn van het pesten, maar die er niets tegen doen. Ook zij zijn vaak bang zelf het slachtoffer te worden. Vaak staan ze zodanig buiten het pesten dat ze zich pas achteraf realiseren hoe serieus de situatie was. Mentordocenten, docenten en teamleiders kunnen in zekere zin ook toeschouwers zijn, wanneer ze ver van hun leerlingen of collega's staan. Ze weten dan niet of onvoldoende wat er in de groep omgaat en schatten de ernst van de situatie niet goed in. Bovendien zullen de groepsleden een afstandelijke mentordocent, docent of teamleider minder snel in vertrouwen nemen.

Hierdoor lijkt het alsof de hele groep actief, dan wel passief tegen het slachtoffer is. Het slachtoffer kan dan het gevoel krijgen dat hij werkelijk geen kant meer uit kan.

3. Methoden bij pesten

Voorkomen is beter

Het voorkomen van pesten begint bij het neerzetten van een positief en veilig leer- en leefklimaat. Hierbij gaat het om respectvol met elkaar omgaan, verantwoordelijkheid van medewerkers en tijdig signaleren.

Respectvol omgaan met elkaar zorgt voor een veilige leer- en werkomgeving en is een verantwoordelijkheid die door iedereen binnen de organisatie gevoeld en gedragen wordt. Uit het vooronderzoek blijkt dat leerlingen en docenten zich met respect behandeld voelen wanneer:

- de ander oprechte interesse toont in wie je bent;
- je met een open houding benaderd wordt;
- er naar je geluisterd wordt;
- je mag zijn zoals je bent;
- je de juiste hulp krijgt wanneer je dat nodig hebt;
- je betrokken wordt bij een gesprek of het oplossen van een probleem

(Bron: interviews uitgevoerd door Cirquest)

Preventieve maatregelen

Iedere mentordocent en loopbaanbegeleider bespreekt tijdens de intake en het eerste mentorgesprek de algemene afspraken en regels in de school. Het onderling plagen en pesten wordt hierbij genoemd en onderscheiden. Ook wordt duidelijk gesteld dat pesten altijd gemeld moet worden. Een melding wordt niet als klikken, maar als hulp bieden of vragen beschouwd. Indien de mentordocent daartoe aanleiding ziet, besteedt hij expliciet aandacht aan pestgedrag in een groepsgesprek. Hierbij worden de rol van de pester, het slachtoffer, de meelopers en de stille getuigen benoemd.

Methoden bij het omgaan met pesten

Portalis is verbonden aan vier behandelinstellingen, te weten Juvaïd, Wilster, de Woodbrookers en de drie-milieu-voorziening bij Elker. Hoewel bij iedere afzonderlijke situatie de keuze kan worden gemaakt om een andere aanpak te hanteren, wordt hier de algemene aanpak van Portalis beschreven.

Wanneer er sprake is van pestgedrag in de school worden allereerst alle betrokken leerlingen uit de klas gehaald. Met iedere leerling worden individuele gesprekken gevoerd. In deze gesprekken kan de leerling aangeven wat zijn/haar kant van het verhaal is. Vervolgens wordt door de (mentor)docent zijn/haar visie op het gebeurde verteld. Bij deze gesprekken gaat het niet om waarheidsvinding. Het is van belang dat alle kanten van het verhaal belicht worden. Vervolgens moet er vooruit gekeken worden. Er worden daarom afspraken gemaakt. Deze afspraken zijn basaal en kunnen eventueel aangevuld worden wanneer de situatie daarom vraagt.

Eigenaar document: Sipko Biemold, directeur Portalis
Auteur document: Marleen van de Kuit, schoolpsycholoog
Evaluatiedatum: 12-10-2017
Status: ter vaststelling in MTS

De afspraken zijn:

- Je gaat aan het werk met je opdrachten;
- Je laat de andere leerlingen met rust;
- Wanneer jij niet met rust gelaten wordt, vraag je de ander jou met rust te laten;
- Wanneer dit niet werkt, geef je het aan bij de docent.

Wanneer de leerlingen aangeven dat ze zich hieraan kunnen houden en dus weer, zonder te pesten, samen in de klas kunnen zitten, gaan de leerlingen weer naar school. Wanneer één van de leerlingen aangeeft dit niet te kunnen, wordt er gevraagd wat hij/zij nodig heeft zodat het toch lukt. Als de leerling hierin niet kan/wil meewerken, zal voor hem/haar een nieuw gesprek gepland worden. Tot de leerling aangeeft zich hier aan te kunnen houden, gaat hij/zij niet naar school.

Naast deze individuele aanpak, zijn er groepsaanpakken. Bij de meeste locaties van Portalis stromen leerlingen het hele schooljaar in- en uit en is de groepsdynamiek steeds anders. Om deze reden is er niet echt sprake van een band die leerlingen met klasgenoten kunnen opbouwen of een vaste groepsdynamiek. Hierdoor blijkt in de praktijk dat groepsaanpakken binnen Portalis vaak niet doeltreffend zijn. Indien er naast de individuele aanpak toch een groepsaanpak gewenst blijkt, kunnen hiervoor de No Blame-methode of de Vijfsporenaanpak gebruikt worden (zie bijlage). Deze worden wel gehanteerd binnen de reguliere vso-locatie van Portalis.

Bijlage I

Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling

Feiten

- Klopt het dat je gepest wordt? (h)erkenning van het probleem
- Hoe word je gepest?
- Hoe ervaar je het pesten?
- Door wie word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer?)
- Waar word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer plekken?)
- Hoe vaak word je gepest?
- Hoe lang speelt het pesten al?
- Weten je ouders of andere personen dat je gepest wordt?
- Wat heb je zelf tot nu toe aan het pesten proberen te doen?
- Zijn er leerlingen die jou wel eens proberen te helpen?
- Wat wil je dat er nu gebeurt; wat wil je bereiken?

Aanpak

Besprek samen met de leerling wat hij/zij kan doen tegen het pesten en bekijk waar de leerling aan wil werken om de situatie te verbeteren. Let daarbij op de volgende aspecten:

- Hoe communiceert de leerling met anderen?
- Welke lichaamstaal speelt een rol?
- Hoe gaat de leerling om met zijn gevoelens en hoe maakt hij deze kenbaar aan anderen?
- Heeft de leerling genoeg vaardigheden om weerbaarder gedrag te tonen naar de pester?
- Wat heeft de leerling nodig om de leerling weerbaarder te maken?

Gepeste leerlingen lopen vaak rond met het gevoel dat er iets mis is met henzelf. Daardoor hebben ze moeite om voor zichzelf op te komen. Ergens is er iets in zichzelf dat de pester gelijk geeft.

Besteed hier aandacht aan, als de gepeste leerling hier zelfverzekerder over is, maakt dit hem/haar weerbaarder.

Bijlage II

Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest

Het doel van dit gesprek is drieledig:

- De leerling confronteren met zijn gedrag en de pijnlijke gevolgen hiervan;
- Achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen. Denk hierbij aan denkfouten of een pestervaring;
- Het schetsen van de stappen die volgen wanneer het pestgedrag niet stopt.

Confronteren

Confronteren en kritiek geven is niet hetzelfde. Confronteren is:

- **Probleemgericht** en richt zich op gedrag wat waar te nemen is.
Zodra we interpretaties gaan geven aan gedrag, wordt het persoonsgericht, bijvoorbeeld: "Je hebt cola in de tas van Piet laten lopen. Dat doe je zeker omdat je graag de lolligste bent!"
Zodra we gaan interpreteren reageren we een gevoel van frustratie op die ander af en zijn we gestopt met confronteren en begonnen met kritiseren.
- **Relatiegericht**.
Je bent heel duidelijk op de inhoud, in wat je wilt en niet wilt maar met behoud van de relatie, bijvoorbeeld: 'Ik vind dat je heel erg gemeen doet tegen haar en ik wil dat je daarmee ophoudt'. Zeg nooit: 'Je bent heel gemeen'. Je wilt duidelijk verder met de leerling. Kritiek op de persoon voelt als een beschuldiging/afwijzing. Eigenlijk zeg je daarmee dat de pester een waardeloos mens is.
- **Specifiek blijven**.
Je benoemt de situatie waar het over gaat en vermijdt woorden als altijd, vaak en meestal. Kritiek wordt vaak algemeen.
- **Veranderingsgericht**.
Je stelt zaken vast en gaat vervolgens inventariseren hoe het anders kan (vraag wat de leerling anders wil gaan doen, maak gebruik van motiverende gespreksvoering technieken).

Achterliggende oorzaken

Nadat het probleem benoemd is, wordt er gericht op de reden achter het pesten. Hoe komt het dat je dit gedrag nodig hebt? Wat levert het jou op? Wat reageer je af op die ander? Etc.

Maak duidelijk dat er een tekort aan empathisch vermogen zichtbaar wordt in dit gedrag. Wat ga je daaraan doen? Bied zo nodig hulp aan.

Het pestgedrag moet stoppen

Wees duidelijk over de stappen die volgen, wanneer het pestgedrag niet stopt.

Bijlage III:

No Blame methode

In deze methode zorgt het 'niet beschuldigen' voor een potentiële oplossing van het probleem. Het feit dat niemand, ook de pester niet, iets verweten wordt, helpt mee aan het verminderen van het pesten. De 'No BLAME' –methode bestaat uit een serie gesprekken tussen de begeleider en de betrokken leerlingen.

Met deze 'No Blame Approach', ontwikkeld door Robinson en Maines (1997, vergroot je de kans op een rustige situatie op school. In 80% van de pestgevallen bleek deze methode direct succes te hebben, op termijn succes in 14% van de gevallen, in 6% bleef het pesten voortduren (Smith et al.,2003). Wanneer regels en afspraken met betrekking tot pesten worden verbroken is een strategie nodig om het pesten te beëindigen. Docenten besteden vaak veel tijd om de ware toedracht van het pestgedrag te achterhalen. Dit kan voor het slachtoffer zeer beschamend zijn. Om effectief hulp te kunnen bieden hoeft de ware toedracht niet bekend te zijn. Zorg ervoor dat een aantal medewerkers, bijvoorbeeld mentordocenten, zorgcoördinatoren en groepsmentoren kennis hebben van deze methode. Zij kunnen de gesprekken in de klas dan voeren als objectieve buitenstaander.

1. Gesprek met het slachtoffer

In het eerste gesprek vertelt de gepeste leerling zijn verhaal. Hij geeft aan wie het pestgedrag vertonen, wie meelopers zijn en van wie hij steun kan verwachten. Veel gepeste leerlingen zwijgen omdat zij bang zijn dat pesters zich zullen gaan wreken als zij praten. De begeleider garandeert de gepeste leerlinge dat hij met de pesters alleen over de gevoelens van de gepeste leerling zal praten en de schuldigen niet zal straffen. De begeleider maakt duidelijk dat hij ervoor zal zorgen dat het pesten ophoudt.

2. Gesprek met de ouders

- De ouders duidelijk maken;
- de ouders naar ideeën vragen;
- de verantwoordelijkheid op de ouders overdragen.

Het tweede gesprek is met een groepje van vier tot zes leerlingen, in ieder geval de pesters, de hoofddaders, maar ook met meelopers, neutrale leerlingen en eventuele sympathisanten. Dit gesprek vindt dus plaats zonder de gepeste leerling(en). Als de leerlingen vertellen wat er is gebeurd gaat de begeleider daar nauwelijks op in. Er worden in dit gesprek geen schuldigen aangewezen, maar de gevoelens van de gepeste leerlingen(en) worden besproken.

Het doel is dat men begrijpt hoe de gepeste leerling(en) zich voelt/voelen. Niet om erachter te komen wie wat wel of niet gedaan heeft. Daarna is het aan het groepje uitgekozen leerlingen om tot een oplossing te komen. Hij of zij moet(en) aangeven wat hij/zij gaat doen en dat in een 'ik-zin' aangeven (ik zal deze leerling in mijn studiegroepje vragen, ik ga in de pauze bij haar zitten enz.). De begeleider spreekt over elk voorstel een positieve waardering uit. De sfeer moet tijdens dit gesprek

Eigenaar document: Sipko Biemold, directeur Portalis
Auteur document: Marleen van de Kuit, schoolpsycholoog
Evaluatiedatum: 12-10-2017
Status: ter vaststelling in MTS

zo rustig en ontspannen mogelijk zijn. De leerlingen zijn vaak verbaasd dat zij niet beschuldigd worden; zij hoeven zich niet te rechtvaardigen. Zij delen samen de verantwoordelijkheid voor dat het slachtoffer zich beter gaat voelen.

3. Evaluatie

Na een week vinden gesprekken met elke leerling (de gepeste, pesters en meelopers) afzonderlijk plaats waarin zij kunnen aangeven aan welke afspraken zij zich hebben gehouden. Zo nodig wordt deze cyclus herhaald, eventueel met andere betrokken leerlingen.

Bijlage IV: Vijfsporenaanpak

Pesten op school is een groepsprobleem met verschillende belanghebbenden; de pester, de zwijgende middengroep, de gepeste leerling, de ouders, de docent. De aanpak is pas adequaat wanneer deze zich richt op gelijktijdige specifiek methodische hulp aan deze vijf groepen.

1. Hulp aan de pester

Pesters zijn fysiek vaak sterker dan hun slachtoffers en zien hen als waardeloos. Zij neigen tot agressief gedrag, hebben daar een zwakke controle over en vinden geweld positief. Zij zijn weinig empathisch. Hulp aan de pester bestaat uit een gesprek met de mentordocent/teamleider waarin ook het verplichtende karakter van de schoolregels ter sprake komt. Hij/zij krijgt straf, omdat er geen veiligheid gegeven is aan een klasgenoot.

De straf kan bestaan uit het (voor)lezen van een boek over pesten of buitensluiten of met een leerling een gesprek hierover hebben. Maar ook het maken van afspraken over het bieden van veiligheid aan de ander of anderen (dit, als de school geen regels en/of straffen heeft). De docent of begeleider voert probleemoplossende gesprekken met deze leerling. Het doel van deze gesprekken is:

- mogelijke oorzaken pestgedrag blootleggen (bijvoorbeeld pestverleden);
- de pester duidelijk maken voor wat het effect van zijn gedrag is op het slachtoffer (vergroten empathisch vermogen);
- met de pester afspraken maken over gedragsverandering (de pester wordt verantwoordelijk voor het slachtoffer).

Aan het eind van elke week wordt aan het slachtoffer gevraagd of hij/zij zich deze week veilig gevoeld heeft, bij een negatief antwoord wordt de pester gevraagd wat hij/zij heeft nagelaten en wat de concrete maatregelen zijn om het antwoord de week erop positief te laten zijn (nadeel: de pester kan de gepeste onder druk zetten om de docent te vertellen dat hij zich veilig gevoeld heeft). Wanneer dit alles geen effect heeft, gaat de begeleider een gesprek met de groepsleiders en/of ouders van de pester aan.

2. Hulp aan de zwijgende middengroep

De docent mobiliseert de zwijgende middengroep. In een gesprek met hen stelt hij vragen en stelt hij een andere klas of school als 'goede voorbeeld'. Op deze manier krijgt hij de gevoelens van de gepeste in beeld, het aantal pesters, mogelijke oorzaken en de te onderscheiden partijen. Het kan helpen afspraken te maken over het (geen) partij kiezen voor de pester en de gepeste.

3. Hulp aan de ouders /verzorgers

Wanneer de school de ouders /verzorgers kan betrekken, kunnen zij hun kind/pupil aanmoedigen niet mee te pesten maar om stelling te nemen. Daarbij kunnen zij een luisterend oor bieden en hun

kind aanmoedigen om thuis over het pesten te praten, of deze nu pester of gepeste is of bij de zwijgende middengroep hoort.

4. Hulp aan het slachtoffer

De docent kan voorbeeldgedrag vertonen door zijn omgang met de gepeste leerling. Het houden van een groeps gesprek of het aanraden van trainingen (zie hoofdstuk 3 protocol).

5. Hulp aan de docent

Wanneer de docent hier behoefte aan heeft, wendt hij zich tot een coach. Deze coach is afkomstig uit de tweede lijn (of is een collega-docent). Het is belangrijk dat docenten gedurende het hele proces ondersteuning kunnen krijgen. Zij maken samen met specialisten of ervaringsdeskundigen op school een stappenplan, waarbij de methodes worden ingezet.

Copyright Het Poortje Jeugdinstellingen
Februari 2018